

Nr 34.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående
anslag till skyddskoppymningen; given Stockholms slott
den 1 februari 1916.*

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att, under förutsättning att riksdagen antager förslag till lag om skyddskoppymning, *dels*, med uteslutande ur riksstaten av ordinarie anslaget till vaccinationens befrämjande, 7,700 kronor, i stället å ordinarie stat anvisa ett förslagsanslag till skyddskoppymningen av 50,000 kronor, *dels ock* medgiva, att för ändamålet må användas de besparingar, som uppkommit å förstnämnda anslag.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Oscar von Sydow.

Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 februari 1916.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet von Sydow anförde:

I innevarande års statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition, som kunde komma att avlåtas till riksdagen angående ny lagstiftning om skyddskoppypning, med uteslutande ur riksstaten av anslaget till vaccinationens befrämjande, 7,700 kronor, i stället å ordinarie stat för år 1917 uppföra ett förslagsanslag till skyddskoppypningens anordnande av 50,000 kronor.

Sedan Kungl. Maj:t förut denna dag beslutat i nådig proposition föreslå riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om skyddskoppypning, får jag härmed anmäla nyssberörda anslagsbehov.

Under en lång följd av år har i riksstaten under titeln »vaccinationens befrämjande» anvisats ett reservationsanslag å ordinarie stat av 7,700 kronor. Anslaget har använts sålunda, att därav utgått 900 kronor till arvode vid medicinalstyrelsens vaccinationskontor, omkring 250 kronor till kontrollering av ympämne, ungefär 1,800 kronor till vaccinationsbelöningar och understöd åt ympare samt 3,400 kronor till vaccindepåföreståndarna i riket.

Reservationsanslaget till vaccinationens befrämjande.

I sammanhang med beslut att underställa 1915 års riksdag ett då föreliggande förslag till lag om skyddskoppympning föreslog Kungl. Maj:t i proposition nr 79 den 12 mars 1915 riksdagen, att, under förutsättning att riksdagen antog detta förslag, med uteslutande ur riksstaten av anslaget till vaccinationens befrämjande, 7,700 kronor, i stället å ordinarie stat från och med år 1916 anvisa ett förslagsanslag till skyddskoppympningen av 46,000 kronor.

Proposition till 1915 års riksdag.

Med nämnda anslag var, enligt vad av sistnämnda proposition närmare framgår, avsett att bestridas *dels* kostnaderna för ympningsanstalt och undervisning i skyddskoppympning jämte kontroll och fördelning av ympämne, vilka kostnader förslagsvis beräknades till 10,900 kronor, *dels ock* ersättningen för de tjänsteresor, som vissa läkarympare efter fastställd reseplan företog för verkställande å offentliga ympningsmöten å landsbygden av ympning och efterbesiktning. I övrigt skulle, enligt berörda lagförslag, kostnaden för ympningen påvila vederbörande kommuner. De nuvarande vaccindepåerna skulle i sammanhang med de nya lagbestämmelsernas ikraftträdande indragas. Vidkommande de från hittillsvarande anslaget till »vaccinationens befrämjande» utgående medel till vaccinationsbelöningar och understöd åt ympare uttalade jag i nämnda proposition nr 79, att med den föreslagna nya lagstiftningen om skyddskoppympning dylika belöningar och understöd icke borde vidare utgå.

I samband med nyssberörda proposition om anslag till skyddskoppymplingens anordnande väcktes inom Andra kammaren av herr Olausson och åtskilliga andra ledamöter av kammaren motion därom, att nämnda anslag måtte höjas till 106,000 kronor. Avsikten med denna höjning var, enligt motionärernas framställning, att därmed kunna bestrida de kostnader för skyddskoppymplingen, som enligt det av Kungl. Maj:t framlagda lagförslaget skulle drabba kommunerna, närmast ersättningen åt ympare för varje å offentligt ympningsmöte verkställd ympning jämte besiktning och intyg däröver.

Riksdagsmotion 1915.

Särskilda
utskottet nr 1
1915.

Särskilda utskottet nr 1, till vilket Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyddskoppypning jämte därmed sammanhängande propositioner och i ämnet väckta motioner av riksdagen hänvisats, föreslog i sitt över nämnda lagförslag avgivna utlåtande, att å landsbygden i allmänhet, med undantag endast för köping och municipalsamhälle med egen tjänsteläkare, staten skulle bekosta *dels* all resekostnads- och traktamentsersättning för ympning eller besiktning, som — vare sig av lekmannaympare eller läkarympare — verkställdes å ympnings- eller besiktningsmöte eller eljest på föranstaltande av hälsovårdsmyndighet, *dels ock* den särskilda ersättning för varje ympad person, som, i fall som nyss nämnts, skulle utgå till ympare eller besiktningsförrättare.

I sitt över propositionen nr 79 och nyssnämnda motion av herr Olausson m. fl. avgivna utlåtande anförde särskilda utskottet — med erinran om sitt förslag att staten skulle övertaga större del av kostnaderna för skyddskoppypningens anordnande än Kungl. Maj:t ifrågasatt — att den ökade kostnad för statsverket, särskilt vad resorna anginge, som av utskottets ändringar i förevarande avseende i lagförslaget bleve en följd, icke kunde exakt beräknas, förrän erfarenhet vunnits i fråga om tillämpningen av ifrågavarande ändringsförslag. Utskottet hade emellertid ansett sig kunna för ändamålet i fråga approximativt beräkna en höjning av det av Kungl. Maj:t äskade anslaget till skyddskoppypningens anordnande med 64,000 kronor eller till 110,000 kronor.

I samma utlåtande anförde utskottet ytterligare, att utskottet haft sin uppmärksamhet riktad på angelägenheten av att söka i vidsträcktaste mån sprida kunskap om skyddskoppypningens gagn och betydelse samt de nya grunder, som nu skulle läggas för densamma. »Vaccinationens motståndare», yttrade utskottet, »bedriva, som bekant, en intensiv och ofta ovederhäftig agitation mot ympningstvånget och skyddskoppypningen över huvud. Denna agitation har också flerstädes slagit rot i landet. Det måste då vara gagnande för det syfte, som skyddskoppypningen har att främja, att denna agitation icke lämnas obemött. I sådant hänseende har utskottet tänkt sig, att spridande av lämpliga för den stora allmänheten avsedda ströskrifter skulle vara till gagn. Givetvis kunde också tänkas lämplig föreläsningsverksamhet i ämnet, artiklar i almanackan o. s. v.» Utskottet, som härutinnan icke kunde avgiva något mera detaljerat förslag, hade ansett sig böra fästa uppmärksamheten på nu antydda förhållande för att, därest Kungl. Maj:t skulle anse detta uppslag förtjänt av beaktande, medel härtill skulle vara tillgängliga.

Utskottets utlåtande i anledning av förberörda proposition ur 79 och vad därmed ägde sammanhang utmynnade i en hemställan, *dels* att riksdagen, under förutsättning att riksdagen antog förslag till lag om skyddskoppypning, måtte, med uteslutande ur riksstaten av anslaget till »vaccinationens befrämjande», 7,700 kronor, i stället å ordinarie stat från och med år 1916 anvisa ett förslagsanslag till skyddskoppypningen av 110,000 kronor, *dels ock* att riksdagen, likaledes under nämnda förutsättning, måtte å extra stat för år 1916 anvisa ett anslag av 3,000 kronor att i enlighet med de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde meddela, användas till spridande av upplysning om skyddskoppypningens betydelse och gagn.

Mot utskottets förslag var ingen reservation anmäld. Emellertid förföll vid 1915 års riksdag förslaget till lag om skyddskoppypning genom kamrarnas olika beslut. Förutsättningen för särskilda utskottets nyssberörda hemställan i anslagsfrågan förelåg således icke, när nämnda hemställan föredrogs i riksdagen, och riksdagens slutliga beslut blev, att det förut utgående reservationsanslaget till »vaccinationens befrämjande» 7,700 kronor, skulle å ordinarie stat uppföras jämväl i riksstaten för år 1916.

Riksdagens
år 1915 beslut.

Kungl. Maj:t har nyss, på min framställning, beslutit att till nu pågående riksdag avlåta proposition med förslag till lag om skyddskoppypning. Denna proposition, som i allt väsentligt är byggd på det till fjolårets riksdag framlagda lagförslaget med de ändringar däri, som av särskilda utskottet föreslogos, upptager enahanda föreskrifter angående bestridande av kostnaderna för skyddskoppypning å landsbygden, som, enligt vad förut är närmare angivet, framlades av särskilda utskottet.

Ny proposition om lag till skyddskoppypning till 1916 års riksdag.

För skyddskoppypning, som å annan ort än stad, köping eller municipalsamhälle med egen tjänsteläkare verkställes å ympnings- eller besiktningmöte eller eljest på föranstaltande av hälsovårdsmyndighet, skall således, enligt det nyss framlagda lagförslaget, till ympare eller besiktningförrättare för varje ympad eller besiktigad person utgå ersättning av statsmedel med belopp, som Konungen bestämmer. Ympare eller besiktningförrättare, som icke är bosatt å orten, skall därjämte äga rätt till resekostnads- och traktamentsersättning av statsmedel likaledes enligt grunder, som Konungen föreskriver. I fjolårets proposition var beräknat, att ersättningen för varje ympad eller besiktigad person, vilken ersättning då föreslogos skulle bekostas av vederbörande kommuner, skulle utgå med 50 öre. Mot detta belopp förekom ej erinran från särskilda utskottets sida.

Det sålunda från särskilda utskottet upptagna förslaget i förevarande hänseende kräver avsevärt ökade uppoffringar från statsverkets sida. Men den allmänna folkymningen är, såsom jag hade tillfälle anföras i den nyss föredragna propositionen med förslag till lag om skyddskoppympning, icke närmast en individens eller ortens sak, utan fastmer en hälsovårdsangelägenhet, vars betydelse sträcker sig vida utöver dessa områden, ett skyddsmedel mot en förhärjande smittsam farsot och därmed i hög grad en statsangelägenhet. Obestriddigt torde också vara, att vaccinationens jämna gång och rationella handhavande i den utsträckning, som avses, kommer att väsentligt främjas genom att kostnaderna för ympningen i allt väsentligt påläggas staten. Det lär ej heller kunna anses vara utan betydelse för hälso- och sjukvården i allmänhet, att tjänsteläkarna bliva i tillfälle att på statens bekostnad företaga resor till ympnings- och besiktningsmöten inom sina tjänstgöringsområden. Atskillig tillsyn över hälsovårds- och sjukvårdsförhållandena i orten kan samtidigt härmed utövas.

Då någon reservation ej förekom till särskilda utskottets förslag om förhöjning av statsanslaget till skyddskoppympningens anordnande samt detta förslag även eljest inom riksdagen synes hava omfattats med stora sympatier, torde riksdagen vara beredd till den ytterligare belastning av statsverket för ifrågavarande ändamål, varom nu är fråga.

Vidkommande resekostnads- och traktamentsersättningen föreslogs i 1915 års proposition, att för inställelse såsom ympare å ympnings- och besiktningsmöte å annan ort än stad, köping eller municipalsamhälle med egen tjänsteläkare skulle till civil tjänsteläkare, som icke är där bosatt, utgå resekostnads- och traktamentsersättning av statsmedel enligt grunder, som Konungen föreskreve. Vid tillstyrkande av denna bestämmelse uttalade jag beträffande nämnda grunder min anslutning till medicinalstyrelsens förslag härutinnan. Detta förslag innebar, att, om platsen för ympnings- och besiktningsmöte vore belägen på längre avstånd från läkarens bostad än två kilometer, ersättningen skulle utgå efter den klass i gällande resereglemente, som är bestämd för provinsiälläkare, men i annat fall med fem kronor i dagtraktamente utan rätt för läkaren att bekomma resekostnadsersättning.

Anslag f. o. m.
1917 till
skyddskopp-
ympningen.

Beloppet av det anslag, som nu bör äskas hos riksdagen för skyddskoppympningens ordnande i enlighet med det nyss föredragna lagförslaget, låter sig icke med någon säkerhet beräknas annat än med avseende å den del av anslaget, som erfordras för upprätthållande av ympanstalt och undervisning i skyddskoppympning, samt till kontroll och

fördelning av ympänne. För nämnda ändamål avsågos i fjolårets anslagsproposition 10,900 kronor. Med genomförande av det lagförslag, som nu är framlagt, bör antagas, att läkare bliva använda såsom ympare i vidsträcktare mån än som kunde antagas bliva fallet med fjolårets förslag. Härav borde åter bliva en följd, att de särskilda kurser i skyddskoppypning, som skulle anordnas för lekmannaympare, bleve färre och kostnaderna för dem också mindre. Den undervisning i skyddskoppypning, som jämväl läkarna böra undergå, skulle förläggas till tiden för deras medicinska studier i övrigt och icke bestridas från nu ifrågavarande anslag. Emellertid måste det anses vara ganska ovisst, huru stora kostnaderna för undervisning i skyddskoppypning åt lekmän komma att bliva; och någon säker grund att härutinnan komma till annat belopp, än som beräknats i fjolårets proposition, föreligger icke. Jag beräknar således nu förevarande utgifter till 10,900 kronor.

Huru stora statsens kostnader för ympnings- och besiktningssmöten å landsbygden skola bliva undandrager sig varje exakt beräkning. Medicinalstyrelsens förslag, som i väsentliga delar upptogs i propositionen 1915, ansågs betinga en kostnad för statsverket av omkring 35,000 kronor. Denna beräkning angavs allenast såsom approximativ. Särskilda utskottet, som i än högre grad än propositionen på statsverket överflyttade kostnaderna för ympningen å landsbygden, beräknade den av utskottets förslag föranledda kostnadsökningen till 64,000 kronor, men erkände samtidigt, att någon exakt beräkning icke kunde verkställas, förrän någon erfarenhet vunnits i fråga om tillämpningen av lagen.

Svårigheterna att beräkna anslagsbehovet äro så mycket större som många faktorer föreligga, vilkas inverkan ur kostnadssynpunkt ej kunna på förhand med någon säkerhet förutses. Den för den enskilde avgiftsfria ympning, varför ersättning till ymparen skall utgå av statsmedel, är huvudsakligen barnympningen på landsbygden — för ympning av värnpliktiga m. fl. är givetvis ej meningen att till ympare utbetala särskild ersättning; i regel kommer väl dylik ympning att verkställas i annan ordning än den, för vilken ersättning av statsverket överhuvud taget kan utgå. Antalet födda å landsbygden kan antagas till inemot 100,000 personer om året. Om därav 85 % bleve avgiftsfritt vaccinerade, skulle kostnaden efter 50 öre för varje ympad person uppgå till cirka 42,500 kronor. Genom dödsfall under de första åren samt vaccinationsålderns framflyttande blir sannolikt kostnaden avsevärt lägre.

Resekostnads- och traktamentsersättningen åt ympare kommer att ställa sig olika för läkare och för lekmannaympare. I allmänhet torde

barnmorskorna bli ympare, där ej läkare är att för ändamålet tillgå. Omöjligt är emellertid att nu beräkna, huru många av ena eller andra kategorien, som komma att bli anställda som ympare å landsbygden. Än mer invecklas förhållandena därigenom, att särskilda besiktningsförrättare kunna antagas, och att dessa också skulle bli berättigade till resekostnads- och traktamentsersättning av statsmedel. Genom att enligt förslaget läkare, om möjligt, bör vara ympare inom sitt tjänstgöringsdistrikt, komma kostnaderna för resorna i vissa trakter att bli betydande, men de undandraga sig nu tillförlitliga beräkningar.

Då jag sålunda icke, förrän någon erfarenhet vunnits, kan meddela några säkra hållpunkter för en beräkning av statsverkets kostnader för skyddskoppymningen, har jag ansett, att samma belopp, som särskilda utskottet för sitt av mig upptagna förslag beräknade, eller 110,000 kronor, bör antagas bli erforderligt för ändamålet. På sätt jag omnämnde i mitt yttrande i förevarande fråga till innevarande års statsverksproposition, torde emellertid anslag för år 1917 ej behöva äskas till sistberörda belopp. Å det förutnämnda reservationsanslaget till vaccinationens befrämjande förefanns nämligen vid 1916 års början en besparing av 64,746 kronor 91 öre. Då riksdagens bemyndigande torde böra utverkas att för nu ifrågavarande ändamål använda den sålunda uppkomna besparingen, skulle anslagsbehovet för år 1917 kunna begränsas till i runt tal 50,000 kronor.

Med avseende å grunderna för resekostnads- och traktamentsersättningen anser jag, att läkarympare bör, såsom i fjolårets anslagsproposition ifrågasattes, få räkna rese- och traktamentsersättning såsom för provinzialläkare är i resereglementet stadgat, dock allenast om platsen för ympnings- eller besiktningsmötet är belägen på minst två kilometers avstånd från ymparens bostad. Är läkarympare bosatt närmare platsen för ympnings- eller besiktningsmötet än nu sagts, torde han böra bekomma dagtraktamente av fem kronor, men ingen resekostnadsersättning. Lekmannaympare torde böra få resekostnads- och traktamentsersättning under enahanda förutsättningar som läkare, men enligt femte klassen i resereglementet samt, när blott dagtraktamente skall utgå, med 3 kronor per dag.

Det av särskilda utskottet väckta förslaget om anvisande av ett visst belopp å extra stat för spridande av upplysning om skyddskoppymningens gagn och betydelse behjärtar jag tillfullo. Beträffande sättet, varå denna upplysningsverksamhet bör bedrivas, är jag emellertid icke i tillfälle att nu framlägga något förslag. En uppsats i almanackan kan förordas, men torde knappast vara till fyllest. Spörs-

målet synes böra ägnas ytterligare uppmärksamhet, sedan det blivit klart, huru författningsbestämmelserna om skyddskoppympling slutligen bliva avfattade samt huru ympväsendet blir organiserat. Det kan emellertid tilläventyrs vara till gagn, om Kungl. Maj:t av det förslagsanslag till skyddskoppymningen, som kan bliva beviljat, finge, där omständigheterna därtill kunde föranleda, disponera erforderliga medel för antydda upplysningsverksamhet. Om och till vilket belopp medel för detta ändamål behöva vara tillgängliga under år 1917, lärer vara ovisst. I varje fall kan det endast bliva fråga om relativt små summor. Någon ökning av det eljest för skyddskoppymningen erforderliga beloppet torde icke böra behöva ifrågasättas i anledning av möjliga utgifter för upplysningsändamål. Anslaget i dess helhet bör emellertid lämpligen utgå såsom förslagsanslag.

I följd av vad sålunda anförts och under hänvisning i övrigt till propositionen nr 79 vid 1915 års riksdag, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, under förutsättning att riksdagen antager förslag till lag om skyddskoppympling, *dels*, med utslutande ur riksstaten av ordinarie anslaget till vaccinationens befrämjande, 7,700 kronor, i stället å ordinarie stat anvisa ett förslagsanslag till skyddskoppymningen av 50,000 kronor, *dels ock* medgiva, att för ändamålet må användas de besparingar, som uppkommit å förstnämnda anslag.

Vad departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle nådig proposition till riksdagen avlåtas av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Niklas A. Lindhult.